

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère <1543-1623>

Mogvntiæ, 1617

Cap. 8. De iuramento comminatorio, deque Iudiciali,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78477)

cui deest veritas, Deus asciscitur in testem falsitatis, quod est graue nefas. Dictum autem periurium est eiusmodi, vt patet ex discrimine, quod D. Thomas tangit 2. 2. *quest. 89. art. 2.* inter iuramentum assertorium & iuramentum promissorium: quod vt illud censeatur veritatem habere comitem, opus sit id quod iuratur esse verum, si assertio sit de presenti: vel fuisse verum, si assertio sit de tempore praeterito. Vt vero promissorium eandem comitem habeat, requiratur vt quod iuratur, fiat verum à iurante: ita vt veritas iuramento promissorio deesse dicenda sit, si iurans, eo tempore quo tenetur, non faciat id quod iuratum est, se ita habere ac iurauit. Adhuc finis iuramenti promissorii est firmare pacta inter homines, & eorum controuersis finem imponere ex D. Paulo ad Hebræos 6. qui finis requirit vt ex iuramento oriatur grauissima obligatio stadii promissis: alioquin eum esset vinculum parui momenti, quodque facili negotio rumpetur ab hominibus. Id quod existimandum non est de actu virtutis praestantissimæ, maximeque coniunctæ cum fide quæ per dilectionem operatur.

97. Attamen ex accidenti ob defectum plenæ deliberationis, id ipsum periurium non esse plus quam veniale ex eo patet: quod peccatum non sit mortale nisi plene voluntarium. An vero sentiendum sit, idem contingere ob materiam paruitatem controuersia est. Nam quod sub mortali teneatur quis seruare iuramentum promissorium de re minima (si quidem constet ei, quod possit illud licite adimplere) Caiet. affirmat 2. 2. *quest. 89. art. 7. in responsione ad 1. dubium:* quem Couar. sequitur in lib. 1. var. *resolut. cap. 1. num. 2.* & obiter ad cap. Quamuis pactum 1. parte § 1. num. 4. In eandemque sententiam alios citant Suarez. tract. 3. De religione lib. 3. cap. 16. in initio, & Thom. Sanchez in opere moralis lib. 3. cap. 4. num. 21. Quæ probatur: quia siue res sit magna, siue parua, in omissione adimpletionis quod iuratum est, Deus adducitur in testem falsi, in quo est notabilis iniuria ipsius.

Sed tenetur contrariam sententiam (nempe non esse peccatum mortale postquam ex animo ac sine mendacio aliquid sub iuramento promissisti, id mutato proposito non seruare in materia leui, id est, in re parui momenti) Sotus lib. 8. de iustitia & iure *quest. 1. art. 7. dub. 1. & quest. 2. art. 3. ante sextam conclus.* & D. Anton. ac Sylu. quos citant & sequuntur Nauar. in memorato num. 10. & Suarez loco citato num. 4. itemque Sanchez in seq. num. 23. pluribus aliis additis. Nituntur vero hoc fundamento: quod materia paruitas, in omnium præceptorum transgressione excuset à mortali. Quare excusabit etiã in transgressione præcepti de implendo iuramento. Confirmatur, quia tanta est obligatio non furandi, v. g. quanta adimplendi iuramenti; vtraque enim est diuini præcepti negatiui, ad mortale pro omni tempore obligantis. Vnde sicut qui rem parui momenti furatur, non damnatur peccati mortalis: ita nec damnandus est peccati mortalis, qui rem parui momenti iuramento promissum non præstat.

Quod Caiet. & Couar. fateri coguntur, cum res illa parua fuerit pars maioris: vt si iurasti te, daturum 100. & in aliquo nummo deficias nõ condemnaberis peccati mortalis: secus vero, inquit illi, si res illa modica, vt totum quoddam, promitteretur iurando: v. g. dabo tibi vnum asssem. Quod Sotus, & pluribus Suarez num. 5. 6. 7. & 8. reuocet: quia res cum sumitur vt totum quoddam, non amittit rationem paruitatis, quæ nata est excusare à peccato mortali. Neque vnum ouum secundum se sumptum, minus est res parua, quam sumptum, vt est pars aliqua ceterarum ouorum. Vnde Caiet. iuramenta manuum de dando filiis pomo, vel eis castigandis, non impleta, fatetur non facere eas peccati mortalis reas: quæ etiã est communis sententia: cuius rationem sufficientem aliam reddere, quam materiam leuitatem non est facile. Attamen quia contraria sententia fundamentum eiusmodi est, quod ægre possit euerti: vt patet ex subtili, proluxaque disputatione quam Suarez in eum finem instituit in citato cap. 16. à num. 9. suadenda est talium iuramentorum observatio, cum fuerit licita, nec habuerit aliam iustam excusationem. Ita tamen vt non iniiciatur scrupulus de periurio mortali,

quasi leuitas materiam nequeat ei ob stare in iuramento promissorio, sicut nequit in assertorio.

Nec enim verum est, omittentem implere promissum iuratum, facere Deum testem mendacij, si iurauerit cum vera intentione promittendi, promissumque implendi: quia si promissum non implere, mendacium esset, nunquã cohonestari posset, vt nec aliud quoduis mendacium. Constat autem plerumque circumstantias occurrere, quæ reddant licitam omissionem promissi iurati; vt cum illius impletio est impossibilis, aut viciosa, aut maioris boni impeditiua. Itaque ratio peccati quam habet, non consistit in eo quod iuramentum emissum reddat assertorium falsitatis, quia ipsum ab initio sortitum est naturam assertorii veritatis, neque de nouo existit, vt nouam accipiat naturam. Quapropter peccatum quod contra Deum committitur violatione iuramenti promissorii, vera ac sincera intentione emissi, non est destructiuum attributi ipsius diuini; sicut peccatum quod committitur iurando mendaciter: sed contemptum continet authoritatis ipsius: eo quod non seruetur fidelitas ad quam quis coram illo se ad aliquid alteri adstrinxit. Is autem contemptus, nisi sit formalis, cur nequeat ex leuitate materiam censeri peccatum solummodo veniale, (sicut plurimi alii) nulla datur ratio. Alia dubia proponit Syluester in verbo iuramentum 4. sed ex dictis sufficienter patere possunt.

CAPVT VIII.

De iuramento comminatorio, deque iudiciali.

SUMMARIUM.

- 98 Quid sit tenendum de iuramento comminatorio factò mendaci animo: quod iudiciale de re illicita.
99 Tres casus in quibus non est obligatio illud implendi, etiam factum de re licita.
100 Quid & quod duplex sit iuramentum iudiciale.
101 Iuramentum iudiciale necessarium triplex est: probatorium, desinitorium, & purgatorium seu calumnie.
102 De quibus præfertur iuramentum calumnie.
103 Nonnulla alia de eodem iuramento notanda.
104 De iuramento iudiciali voluntario, in quibus casibus deferatur actori, & in quibus reo.

RESTANT addenda aliqua de iuramento, quod siue assertorium siue promissorium, adhibetur ad confirmandam comminationem peccati infertentis alicui; vnde comminatorium dicitur, aut exhibetur in iudicio, vnde appellatur iudiciale.

De iuramento comminatorio.

SECTIO PRIOR.

AC de comminatorio notanda sunt documenta quæ Caiet. habet in verbo Periurium in fine. Primum est, quod satis patet ex antedictis; Si ipsum fiat animo mendacii, etiam si comminatio iusta sit peccatum esse mortale, nisi ex inaduertentia inuincibili excusatio dectur. Secundum est, perinde illicitum esse comminatorium iuramentum ac promissorium, quando factum fuerit de re quæ est, siue mortaliter siue venialiter mala: vt de aliquo occidendo, aut de diripiendis ipsius bonis. Tale autem, nullam inducet obligationem patet ex eo, quod nequeat licite impleri.

Tertium est, Si comminatio sit de re licita, puta de iusta iniustione aut procuratione peccati siue corporalis siue pecuniaria, in tribus casibus cessare obligationem illud implendi. Primus est, quando ratio dictauerit melius futurum, vt non mandetur executioni, quam vt mandetur: quia sicut iuramentum non est vinculum iniquitatis, ita nec est impeditiuum maioris boni. Sic David cum iurasset delecturum domum Nabal, motus precibus & rationibus Abigail, abstinuit ab executione talis iuramenti, iudicans id esse melius.

Secundus est, quando cessauit præsens iniustitia, secundum quam facta est comminatio. Eam enim debere intel-

ligi secundum præsentem iustitiam, argumento est illud apud Ieremiam capite 18. Repente loquar aduersum gentem, & aduersum regnum vt eradicem, & disperdam, & destruum illud. Si poenitentiam egerit gens illa à malo suo, quod locutus sum aduersus eam, agam & ego poenitentiam, super malo quod cogitavi vt facerem illi. Sic igitur, inquit Caeteranus, qui iurat iustam punitionem, si postea parcat veniam petenti, non committit periurium: quia illa præfens iustitia secundum quam iurauit, ideo cessauit, quod per poenitentiam abolutum sit demeritum puniendum exigente iustitia.

Tertius casus est: quando poena comminata cessauerit rationem habere medicinæ: siue respectu personæ puniendæ siue respectu boni communis: quia consequenter cessauit rationem habere boni prosequendi, non minus quam potio amara, nullam omnino vim habens medicam. De quo casu relictum est prudenti iudicio statuere ex concurrentibus circumstantijs. Sic pater qui iurauit se excepturum verberibus filium, ob iniuriã affectam sororem, excusatur à periurio si illud præstare omittat, aduertens quod inde filius non fiet melior; nec pax domestica, fed potius perturbatio maior exorietur. Ratio autem cur in talibus casibus cesset obligatio, est, quod intentio vtentis iuramento comminatorio non fit iurandi absolute, fed subintellecta conditione: nisi comperero contrarium magis expedire. Namq; iuramentũ, sicut non est vinculum iniquitatis: ita nec impeditiuum est boni melioris.

De iuramento iudiciali.

SECTIO POSTERIOR.

100. **I**uramentum iudiciale dicitur, quod Iudicis, Superiorisve autoritate exigitur, aut præstatur in iudicio: distinguiturque in liberum, & necessarium: Illud est, quod in iudicio pars defert parti: voluntariumque ideo vocatur, quod vt plurimum recusari possit, nec ad illud præstandum obliget Iudex, coram quo, aut cuius consensu & approbatione exigitur in iudicio. Hoc vero est, quod in iudicio Iudex tenetur deferre: & is cui defertur, nequit ipsum absque iusta causa recusare: indeque dictum est necessarium: quod vnus ad ipsum exigendum, & alter ad ipsum præstandum necessitetur.

101. De quo agens Hostiensis in summa, tit. de assertorio iuramento, §. Quot sunt species: iudicat triplex esse (vnde intelligitur tres dari casus, in quibus Iudex tenetur deferre iuramentum, & is cui defertur, tenetur illud præstare) vnum dicitur probatorium: estq; illud, quod ad veritatem elicendam Iudex debet testis, & testis præstare tenetur. Alterum dicitur definitiuum: & est, quod propter inopiam probationum, deferendum est ad finiendam litem, iuxta legem vltimam. ff. De in litem iurando. Tertium vocatur purgatiuũ, & iuramentum calumniæ, tanquam institutum ad purgandam suspicionem calumniæ. Est enim illud quod iuxta cap. 1. & penult. De iuramento calumniæ, in iudicio cuiusq; partis principales personæ, puta actor, & reus, tenentur præstare ad purgandum se de calumnia, seu ad fidem faciendam, quod in tota causa non agent calumniöse.

101. Quinq; sunt autem de quibus fidem facit is qui tale iuramentum præstat. 1. est, se credere, quod habeat iustam causam, 2. quod interrogatus non negabit id, quod verum esse credit. 3. quod non vtetur scienter falsa probatione. 4. quod dilationem non petet in fraudem. 5. quod nõ dedit nec promissit, nec dabit nec promittet pro ea lite, nisi personis ijs quibus dare lege permittitur. Eorum tria prima ad assertoriũ, & duo reliqua ad iuramentũ promissorium pertinent. Vtraq; his versibus explicata habet glossa ad citatum cap. 1. verbo Calumniæ iuramentum.

*Illud iuretur, quod sibi sibi iusta videtur,
Et si quaeretur verum, non inficietur,
Nil promittetur, nec falsa probatio detur,
Vt lis tardetur, dilatio nulla petetur.*

103. Licet autem tale iuramentum regulariter debeat in exordio litis, seu statim post huius contestationem præstari, ex cap. 1. de iuramento calumniæ in 6. quia tamen ex eodem cap. ad

substantiam ordinis iudicarij, & processus validitatem, non pertinet vt tunc fiat: si fuerit tunc ommissum, poterit exigi in quacunque parte litis; & merito, quia talis omisso inuitare potest ad delinquendum.

Quod Episcopi & ceteri de ordine clericali immunes sint ab onere præstandi istiusmodi iuramentum, habetur ex cap. 1. De iuramento calumniæ. Et quod tale iuramentum præstari possit per procuratorem habetur ex eod. tit. cap. 1. §. Quamuis. Ac demum, quod siue actor siue reus recusans iurare de calumnia, statim cadat causa: habetur Extra, eod. tit. in fine.

Circa voluntarium autem iuramentum occurrit monendum: licet vt plurimum non debeat deferri, & recusari possit delatum: nonnunquam tamen deferri possit, & debeat admitti: vt quando actor semiprone tantum potest probare suam præfensionem: nempe cum probat tantum per collationem literarum missarum, aut per vnum tantum testem, siue insufficienti ratione. Atq; tunc in tribus potissimũ casibus iuramentum defertur eidem actori. Primus est, quando res petita modica est, & actor vir est honestus: quia cum rem semiprobauerit, nec talis ipse appareat qui velit peterare merito præsumitur certus esse de veritate. Secundus est, quando res petita, est valde magna, neq; actor ipse probare potest singula quæ perdidit; ei enim loco probationis iuramentum defertur. Tertius est, quando in re magna apparet temeritas & improbitas in litigando. Nam tunc intelligitur ex circumstantijs, iuramentum cum opus fuerit, deferendum esse potius actori, quam illi: iuxta cap. finale De iureiur. in fine.

Reo vero tunc quoq; iuramentum defertur in tribus casibus. Primus est, quando res de qua litigatur magna est; nec veritatem actor nouit, vel est persona suspecta: puta leuis, quæ præsumatur non iuratura, verum. Secundus casus est, quando reus ipse tam bonæ famæ est, quæ actor: tunc enim consentaneum est in re modica iuramentum ipsi deferri ad defensionem sui potius, quam actori ad accusationem. Tertius est, quando actor deficit in probatione, isq; tantum habet præfensionem aduersus reum. Nam ratio dicit non illi, sed huic deferendum esse iuramentum, quo se liberet ab illa suspitione, & ostendat suam innocentiam. Ad quod facit cap. Iuramentum §. finali De iureiurando. Pluribus de his agere iuris perit, non est, tanquam spectantibus ad forum externum. Addenda adhuc viderentur quæ pertinent ad iuramentum prout apponitur contractibus ad eorum confirmationem: sed commodius ea tradentur in sequenti lib. 25. cap. 4. sect. 4.

C A P. IX.

De adiuratione Dei.

S V M M A R I V M.

- 105 Quando contingat adiuratio, quodque ea fieri possit duobus modis.
- 106 Quod quedam sit licita, & quedam illicita.
- 107 Qua persona adiurari possint, & de quibus, & cum quibus circumstantijs.
- 108 Propositiones aliquot quibus declaratur quando licita sit, vel illicita adiuratio.
- 109 Non licet adiurare demonem amice petendo, nec item vlla alia ratione societatem ineundo cum ipso.
- 110 Nulla item ratione licet demonem adiurare vt open nobis ferat.
- 111 Quando & quomodo licitum esse possit aliquid à demone petere, quodque ipsum exorcizare non sit licitum omnibus.
- 112 Qua ratione licitum sit adiurare creaturas irracionales.
- 113 Propter quid, & quomodo fieri debeat adiuratio, vt censetur licita.
- 114 Quando illicita adiuratio peccatum sit mortale.
- 115 Casus in quibus ex parte mali illicita est mortaliter.

TRactationi de iuramento & periurio per modum cuiusdam appendicis adiungitur tractatio de adiuratione,

REGINAL
PRAXIS
MRS P
EV